1981
↓
1989

CYKL: HISTORIA POLSKI

Od buntu do Okrągłego Stołu

Podziemna Solidarność, kryzys systemu, negocjacje i częściowo wolne wybory 4 czerwca 1989 roku

Autor: Dmytro Bilash

Stowarzyszenie Polaków w Humaniu „Ognisko”

23 maja 2026

PLAN

Plan prezentacji

01 Solidarność w podziemiu

02 Lata 1983–1986: przetrwanie

03 Kryzys systemu i fala strajków 1988

04 Magdalenka i przygotowania

05 Obrady Okrągłego Stołu

06 Wybory 4 czerwca 1989

07 Pierwszy niekomunistyczny rząd

08 Spór o ocenę i jesień narodów

01

Solidarność w podziemiu

Stan wojenny miał zniszczyć ruch. Solidarność zeszła do konspiracji i przetrwała.

1982

Opór po 13 grudnia

W kwietniu 1982 roku działacze, którzy uniknęli internowania, utworzyli Tymczasową Komisję Koordynacyjną — podziemne kierownictwo związku.

Rozwinął się „drugi obieg”: nielegalne gazety, książki, kasety i audycje Radia Solidarność.

31 sierpnia 1982 roku w wielu miastach odbyły się demonstracje. W Lubinie milicja zastrzeliła trzech uczestników protestu.

8 października 1982 roku Sejm zdelegalizował NSZZ „Solidarność”.

1983–1986

Lata przetrwania

czerwiec 1983	Druga pielgrzymka Jana Pawła II do Polski — znów miliony ludzi na ulicach.
22 lipca 1983	Formalne zniesienie stanu wojennego. Represje trwają nadal.
październik 1983	Lech Wałęsa otrzymuje Pokojową Nagrodę Nobla.
październik 1984	Funkcjonariusze SB porywają i mordują ks. Jerzego Popiełuszkę.
wrzesień 1986	Amnestia — na wolność wychodzą więźniowie polityczni.

02

Kryzys systemu

Pod koniec lat 80. władze PRL nie potrafiły już ani rządzić po staremu, ani zreformować gospodarki.

PRZYCZYNY

Dlaczego władza zaczęła rozmawiać?

Zapaść gospodarcza

Wysoka inflacja, puste półki, rosnące zadłużenie zagraniczne i brak perspektyw dla młodych.

Zmiany w Moskwie

Od 1985 roku Michaił Gorbaczow prowadzi pierestrojkę. ZSRS nie zamierza już interweniować zbrojnie.

Klęska referendum

W listopadzie 1987 roku władze przegrały referendum w sprawie reform gospodarczych.

Nowe pokolenie

W 1988 roku do strajków stanęli młodzi robotnicy, którzy nie pamiętali Sierpnia ’80.

FALA STRAJKÓW

Rok 1988

kwiecień–maj	Strajki m.in. w Hucie im. Lenina w Nowej Hucie i w Stoczni Gdańskiej.
sierpień	Druga fala strajków — od kopalń Jastrzębia po Stocznię Gdańską.
31 sierpnia	Pierwsze spotkanie Lecha Wałęsy z ministrem spraw wewnętrznych gen. Czesławem Kiszczakiem.
wrzesień	Poufne rozmowy w ośrodku MSW w Magdalence.
30 listopada	Telewizyjna debata Wałęsa – Miodowicz. Lider Solidarności wygrywa przed milionami widzów.
grudzień	Powstaje Komitet Obywatelski przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”.

JESIEŃ 1988 – ZIMA 1989

Magdalenka

W ośrodku MSW w podwarszawskiej Magdalence przedstawiciele władz i opozycji spotykali się poufnie od września 1988 roku.

Uzgadniano tam, kto zasiądzie przy Okrągłym Stole, jakie tematy zostaną poruszone i jakie są granice kompromisu.

Dla jednych Magdalenka była koniecznym realizmem. Dla krytyków stała się symbolem porozumienia elit za plecami społeczeństwa.

03

Okrągły Stół

Dwa miesiące rozmów, które zmieniły ustrój Polski.

OBRADY

6 lutego – 5 kwietnia 1989

Okrągły stół w Pałacu Prezydenckim.

Obrady rozpoczęły się w Pałacu Namiestnikowskim w Warszawie. Przy stole zasiadło 58 osób: przedstawiciele władz, opozycji solidarnościowej i obserwatorzy Kościoła.

Stronie opozycyjnej przewodniczył Lech Wałęsa. Towarzyszyli mu m.in. Tadeusz Mazowiecki, Bronisław Geremek, Jacek Kuroń i Adam Michnik.

Rozmowy toczyły się w trzech głównych zespołach i wielu „podstolikach”.

POROZUMIENIA

Co ustalono przy Okrągłym Stole?

Obszar	Ustalenie
Związki zawodowe	Ponowna legalizacja NSZZ „Solidarność” (17 kwietnia 1989)
Sejm	Wybory „kontraktowe”: 35% mandatów (161) w wolnej rywalizacji, 65% zagwarantowane dla PZPR i sojuszników
Senat	Nowa izba — wszystkie 100 mandatów w wolnych wyborach
Prezydent	Nowy urząd, wybierany przez Zgromadzenie Narodowe
Media	Dostęp opozycji do mediów, w tym własny dziennik — „Gazeta Wyborcza”

LUDZIE

Kto zasiadł przy stole?

Strona solidarnościowa

- Lech Wałęsa
- Tadeusz Mazowiecki
- Bronisław Geremek
- Jacek Kuroń, Adam Michnik

Strona rządowa

- Gen. Czesław Kiszczak
- Stanisław Ciosek
- Aleksander Kwaśniewski
- Przedstawiciele ZSL i SD

Obserwatorzy Kościoła

- Bp Bronisław Dąbrowski
- Ks. Alojzy Orszulik
- Rola mediatora i gwaranta rozmów

Kompromis, który miał zapewnić komunistom władzę, stał się początkiem jej końca.

Władze liczyły na podzielenie się odpowiedzialnością za kryzys. Wyborcy zdecydowali inaczej.

04

4 czerwca 1989

Pierwsze od wojny wybory, w których Polacy mogli naprawdę wybierać.

WYNIKI WYBORÓW

Zwycięstwo Solidarności

161 / 161

mandatów w Sejmie, o które mogła walczyć opozycja — zdobyła wszystkie

99 / 100

mandatów w Senacie dla kandydatów Komitetu Obywatelskiego

33 / 35

kandydatów władzy z „listy krajowej” przepadło w pierwszej turze

Frekwencja wyniosła ok. 62%. Druga tura odbyła się 18 czerwca 1989 roku. Dane: ZPE, IPN.

1989–1990

Od wyborów do nowej Polski

19 lipca 1989	Zgromadzenie Narodowe wybiera na prezydenta gen. Wojciecha Jaruzelskiego.
24 sierpnia 1989	Tadeusz Mazowiecki zostaje premierem — pierwszy niekomunistyczny szef rządu w bloku sowieckim.
29 grudnia 1989	Zmiana konstytucji: przywrócenie nazwy Rzeczpospolita Polska i korony orła w godle.
styczeń 1990	Samorozwiązanie PZPR.
grudzień 1990	Lech Wałęsa wygrywa pierwsze powszechne wybory prezydenckie.

OCENY

Spór o Okrągły Stół

Do dziś Polacy różnie oceniają porozumienie z 1989 roku.

Argumenty zwolenników

- Pokojowe przejście od dyktatury do demokracji — bez rozlewu krwi
- Wzór dla innych krajów regionu
- Realizm wobec obecności wojsk sowieckich w Polsce

Argumenty krytyków

- Porozumienie elit zawarte za zamkniętymi drzwiami (Magdalenka)
- Brak rozliczenia odpowiedzialnych za zbrodnie PRL
- Zbyt powolne i niepełne zmiany w pierwszych latach

JESIEŃ NARODÓW

Efekt domina

Węgry
1989

Własny Okrągły Stół, otwarta granica z Austrią.

NRD
9 listopada 1989

Upadek muru berlińskiego.

Czechosłowacja
listopad 1989

„Aksamitna rewolucja".

Rumunia
grudzień 1989

Krwawy upadek dyktatury.

Kraje bałtyckie
1990–1991

Litwa, Łotwa i Estonia wolne.

Ukraina
24 sierpnia 1991

Niepodległość. Polska uznaje ją jako pierwsza (2 XII 1991).

FOTOGRAFIE

Rok 1989 w obrazach

Strajk w Stoczni Gdańskiej, 1988.

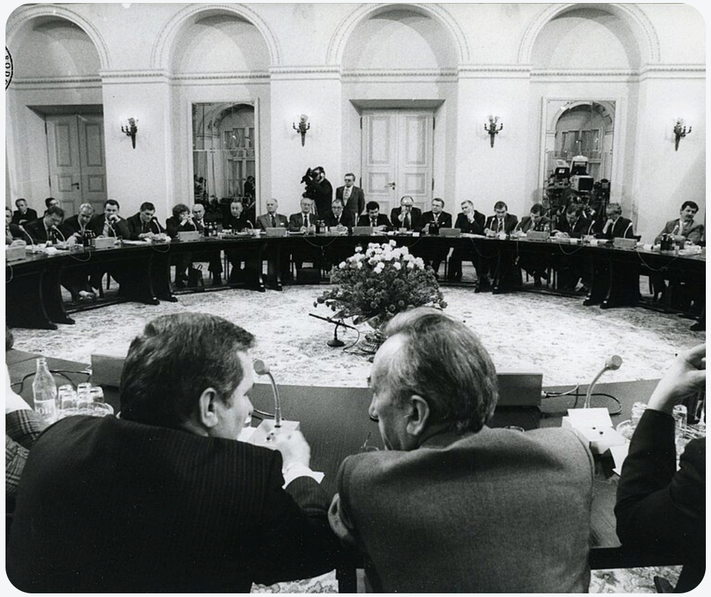

Obrady Okrągłego Stołu, 1989.

Wybory 4 czerwca 1989.

Źródła i literatura

1. Zintegrowana Platforma Edukacyjna: „Rozpad systemu. Okrągły Stół”; „W samo południe — wybory parlamentarne 1989 roku”.
2. Instytut Pamięci Narodowej, przystanekhistoria.pl: „Wybory kontraktowe ’89”.
3. IPN: wystawa „Stan wojenny” — Solidarność w podziemiu.
4. dzieje.pl: „4 czerwca 1989 r. — częściowo wolne wybory”; materiały o Okrągłym Stole.
5. Andrzej Paczkowski, „Pół wieku dziejów Polski 1939–1989”.

Dziękuję za uwagę

4 czerwca 1989 roku Polacy pokazali, że kartka wyborcza może zmienić historię.

Dmytro Bilash · Stowarzyszenie Polaków w Humaniu „Ognisko”